

NICOLAE ANESTIADI – OMUL, CHIRURGUL, SAVANTUL

E mare onoare, dar și mai înaltă este responsabilitatea de a te pronunța asupra vieții și mai ales, asupra operei acestui gigant al gândirii medicale, care poartă numele de Nicolae Anestiadi.

Așa a fost să fie, că acum 100 ani în urmă în casa lui Cristofor și Ana Anestiadi din comuna Sărătenii Vechi județul Orhei s-a născut primul copil Nicolae, care mai târziu v-a deveni un „primus inter pares”, nu numai printre cei 9 copii ai acestei oneste familii, dar și în cohorta celor mai lucide intelecte autohtone din Basarabia postbelică.

Deși la liceu a obținut la toate obiectele notele de „excellent” fapt confirmat prin atestatul de absolvire a liceului de băieți din Orhei cu mențiunea „Magna cum laude”, totuși preferința lui a fost dintotdeauna matematica. Se vede că această pasiune față de „regina științelor”, o moștenise de la mama sa care i-a transmis-o cu toată dăruirea de sine împreună cu marea dragoste, ce a nutrit-o pentru el.

Dar în pofida acestui fapt, după absolvirea liceului în 1937, își orientează pașii spre facultatea de Medicină din Iași. Astăzi se poate afirma fără echivoc, în urma acestui fapt școala de matematică românească a pierdut mult, în schimb medicina a fost în mare favor.

Căci chiar de la primii pași la facultatea de medicină s-a văzut că alegerea pe care o făcuse nu era incidentală, se afirmase ca unul dintre cei mai buni studenți ai facultății. Afurisitul pact Ribentrop-Molotov și ocuparea Basarabiei în 1940 îl silește să se transfere cu studiile la Lvov, unde predarea era în limba ucraineană și poloneză, ceea ce însă nu l-a înspăimântat, ci dimpotrivă, poliglot fiind ca și orișice român, s-a adaptat la noile condiții, cu atât mai mult, că obiectele de bază le studia după manualele clasice din franceză și germană.

După calvarul perignărilor prin spitalele de pe front absolveste facultatea de medicină în limba rusă la Alma-Ata în 1943. Imediat este din nou încorporat în rândurile armatei, unde își duce obolul până la demobilizarea sa în 1947. Revenind pe meleagurile natale se încadrează cu toată dârzenia și ardoarea, caracteristică Domniei Sale, în procesul de restabilire a sistemului de ocrotire a sănătății, inclusiv a învățământului medical. Activează și învață sub egida enumiților savanți – chirurghi din școala din Rusia: Savelii Rubașov, Nicolai Cukin, V. Lopusanski ș. a.

De la începutul carierei sale profesioniste Nicolae Anestiadi a știut să îmbine de minune vocația pedagogică cu munca profesională și studiile științifice. Estimându-le la aceeași valoare fenomenul s-a afirmat mai târziu ca o sintagmă a școlii create de Măria Sa. Necătând la condițiile extrem de grele în care activa, și nicidecum favorabile procesului de creație, își încheie prima treaptă a elaborărilor sale științifice prin susținerea în 1954 a tezei de doctor în științe medicale la tema: „К вопросу об увеличении продолжительности обезболивающего действия новокаина”. Circa zece ani mai târziu (în 1965) se prezintă în fața consiliului științific cu teza de doctor habilitat la tema „Резекция легких при неспецифических нагноительных процессах” – prima teză de doctor habilitat susținută în incinta Institutului de Stat de Medicină din Chișinău, operă ce a încununat munca plină de abnegație în domeniul chirurgiei toracice, ramură pe

care a îndrăgit-o și a promovat-o cu toată puterea talentului creator.

Fecior de țaran, deprins de mic copil, cu faptul, că totul se obține prin muncă, Nicolae Anestiadi a implementat acest deziderat și printre discipolii săi, cărora le repeta cu insistență că în chirurgie nu există căi împărătești, singur fiind un exemplu viu sub acest aspect, trecând succesiv toate treptele posibile. Secundar clinic (1947-1949), asistent (1956-1959), conferențiar (1959), șef de catedră (1960), profesor universitar (1966). În palmaresul Domniei Sale mai putem întâlni și alte funcții: chirurg de frunte al Ministerului Sănătății (1955-1962), președinte al consiliului de experți al Ministerului Sănătății din RSSM (1965-1967), președinte al Societății Republicane a chirurgilor (mai bine de 12 ani la rând), membru al conducerii Societății chirurgilor din URSS, medic Emerit al RSSM (1957), Om Emerit în științe (1966) ș. a. Toate acestea indiscutabil sunt exponențe a muncii sale cu toată dăruirea de sine pe tărâmul profesional.

Da, poate că sunt drepti acei care încă în timpul vieții Măriei Sale afirmau că, Nicolae Anestiadi este expresia omului muncii, adăugând că Domnia Sa există în trei ipostaze: în familie, în clinică și în bibliotecă. Mai ales că era cunoscut faptul, că până și în scurtele escapade la odihnă la poalele Carpaților (locul iubit de meditație) îl puteați întâlni împovărat de cărți. Însă dreptatea aceasta este numai parțială. Căci pe lângă intelectul ereditar, alimentat în permanență de stropii sudorilor trudite Măria Sa dispunea de încă o calitate majoră - simțul noului și progresului, particularitate proprie numai notorietăților. Anume în virtutea acestei caracteristici a fost preocupat de căutarea și discifrarea imperceptibilului și totdeauna s-a aflat cu un pas înaintea omologilor săi. Anume el, și nu altul, a introdus în știința medicală din Republică metodele matematice de analiză, studiul complex și profund al homeostaziei și patofiziologiei la bolnavii cu patologii chirurgicale. S-a aflat la începuturi și a pus baza specialităților de chirurgie toracică și cardiovasculară, anesteziologie și reanimatologie ș. a.

În scurta sa perioadă creativă (1947-1968) acest titan al cugetului basarabean a valorificat multe idei, dintre acelea care exprimau necesitățile și doleanțele neamului. E suficient să ilustrăm acest lucru printr-un singur exemplu. Calvarul prin care a trecut multpătimitul popor al Basarabiei Române (războiul, foamea organizată, deportările prin fundurile Siberiei, colectivizarea forțată, impozitele neomenești etc.) a lăsat drept moștenire o sumedenie de boli, satelite sărăciei, printre care cele ale plămânilor și a inimii. Anume în acest domeniu își orientează tânărul medic, proaspăt demobilizat, eforturile sale. Diagnosticului și tratamentului afecțiunilor plămânilor și cordului dedică neobositul prof. Anestiadi toată puterea cugetului său și nesecata-i energie. Rezultatele n-au fost mult așteptate – se consolidează chirurgia toracică și, cu concursul și altor colegi de breaslă, în incinta spitalului Republican apare o nouă secție – de chirurgie cardiovasculară, unde inimosul șef de catedră efectuează în 1962 prima în istoria medicinei basarabene operație la inimă.

Harul pedagogic, măestria profesională, succesele în

domeniul științei îl făcuse celebru încă în timpul vieții. Și nu putem să nu fim de acord că rare sunt cazurile când un muritor de rând încă pe timpul zilelor senine, devine notorietate, un fel de clasic viu.

Fenomenul Anestiadi ar fi incomplet, nedesăvârșit, dacă nu s-ar vorbi de școala Anestiadi, fiindcă fenomenul cuprinde opera lui întregă indisolubil încrispată în elevii săi de ieri, de astăzi, de mâine, căci când se vorbește de școala Anestiadi, ca cea mai mare și prestigioasă în Moldova nu presupune numai cei 14 doctori și 5 doctori habilitați în științe medicale, crescuți de el în timpul vieții, ci întrezărim mii de tineri și tinere dispuși spre medicină, contaminați într-un fel sau altul de strălucitorul talent ce a fulgerat cu atâta generozitate și disponibilitate spre sufletele obidite ale semenilor săi.

Măria Sa n-a pronunțat niciodată: „Noli tangere circulos meos”, ci viciversa, a lăsat porțile sufletului permanent deschise și astăzi, ei, acei învățăcei au trecut în nemurire numele dascălului iubit. Nu doar operațiile filigrane sau prelegerile atotcuprinzătoare și nici cărțile pline de înțelepciune, ci ei, discipolii, au immortalizat opera regretatului savant, păstrându-i memoria și promovându-i ideile. Aidoma scrierilor luceafărului poeziei noastre Mihai Eminescu:

Facească-l scriitorii, toată lumea recunoască-l...

Ce-o să aibă din aceasta pentru el bătrânul dascăl?

„De-oi muri – își zice-n sine – al meu nume o să-l poarte

Secolii din gură-n gură și l-or duce mai departe,

De-a pururi, pretutindeni și-în ungherul unor crieri

Ș-or găsi, cu al meu nume, adăpost a mele scrieri.

În viața cotidiană Nicolae Anestiadi a fost un om „scund la vorbe și mare la fapte”, n-a agreat niciodată lingușirea, lașitatea, frazele frumoase și goale. Nu s-a lăsat indus niciodată în intrigile atât de frecvente pe atunci, și nu că era docil sau impasibil, deși era mai mult taciturn, decât vorbăreț, știa întotdeauna și avea curajul civic să-și exprime părerea sa la toate evenimentele ce tulburau adesea viața și așa zbuciumată a intelectualilor de pe atunci.

Iată ce scrie A. Usatiuc-Bulgăr coleg de liceu al lui Anestiadi: victimă a regimului totalitar, om ce a petrecut nu un an în străfundurile Siberiei: „... Noi absolvenții liceului de băieți „Vasile Lupu” din Orhei printre care și Nicolae Anestiadi, prin anii 1947-1950 ne adunam în repetate rânduri la Chișinău, iar dintre problemele cele mai discutate în cercul nostru era cea a cadrelor naționale, necesitatea de a le promova în sfera social-habituală, în economie și politică băștinași din Basarabia și Bucovina, care în sumbrele timpuri de atunci erau marginalizați și ignorați ca personalități... Iar într-o noapte ne-am adunat toți în jurul monumentului lui Ștefan cel Mare și, îngenunchind în fața Măriei Sale, i-am jurat, încredințându-l de fermitatea noastră întru susținerea spiritualității și dănuirea de neam a moldovenilor”.

Cum am mai spus, Nicolae Anestiadi avea o inimă mare și un suflet deschis pentru toți. Și fiecare pacient, discipol, student, într-un cuvânt toți, cei care beneficiau de bunăvoința Măriei Sale luau cu ei o părticică din inima lui și în cele din urmă ea, inima mamei, n-a rezistat. În ziua de 19 noiembrie 1968 după două operații dintre cele mai complicate, după o prelegere în fața studenților, revenise în sala de operații și câteva ore în șir a meditat asupra celor traduse în viață și asupra celor ce le întrevădea. A fost ca și un adio de la locul lui iubit de activitate. Spre dimineață inima lui a încetat să bată. Unul dintre discipolii săi mai păstrează și astăzi însemnările ce aparțin Domniei Sale, făcute pe paginile naivei sale teze de doctor doar cu câteva ore înainte de tragicul final.

Românii spuneau: „Caesarem decet stantem mori” („Cezarul se cuvine să moară în picioare...”). Da, Nicolae Anestiadi a fost și rămâne un patriot al neamului nostru în sensul frumos al acestui cuvânt, căci el n-a fost niciodată un xenofob. Printre discipolii săi întâlnim și ruși, și evrei, și ucraineni. Fiind un poliglot, care cunoștea la perfecție franceza, germana, rusa, italiana, a știut să-și iubească ca nimeni altul graiul și glia strămoșească, fără însă să ignoreze celelalte culturi. Obrazul Domniei Sale, n-a fost pătat cu nimic ce-ar fi în contradicție cu idealurile umane sau cu drepturile omului.

Împreună cu un alt martir al neamului, Nicolae Testemițanu, au devenit un simbol al plaiurilor noastre, căci „ei au pus începuturile de renaștere națională, prin tot ce au plâzmuit și au izbutit să realizeze, s-au afirmat ca feciori destoinici ai neamului românesc. Așa trebuie să-i cunoască generațiile tinere de consângeni ai noștri, așa trebuie să-i cunoască posteritatea”. Martiriul lor este fața luminoasă a Basarabiei, obrazul curat, nepătat de lașitate și indiferență.

Inestimabile sunt meritele profesorului Nicolae Anestiadi, dar prețuirea posterității este pe măsură. Pentru munca depusă pe tărâmul medicinei practice și științifico-didactice profesorul Nicolae Anestiadi a fost decorat cu diferite distincții guvernamentale, a devenit Om Emerit al RSSM. Catedra de chirurgie pe care a condus-o strălucit îi poartă azi numele, precum și Asociația Chirurgilor pe care a condus-o mulți ani, de asemenea poartă numele Nicolae Anestiadi, la baza clinică a catedrei în Institutul Medicină de Urgență este instalat un bazorelieu al ilustrului profesor sub care scrie: „Sic tranzit gloria mundi!” expresia discipolilor săi, lista cărora este alăturată. Iar pe Aleea savanților și Medicilor Iluștri ai Universității de Stat de Medicină și Farmacie „Nicolae Testemițanu” se află monumentul patriarhului chirurgiei autohtone – Nicolae Anestiadi.

Așa să ni-i păstreze în pace Dumnezeu!

Gh.Ghidirim, academician al AȘM
discipol al profesorului Nicolae Anestiadi